

Tekst en fotografie: Mirjam Hommes

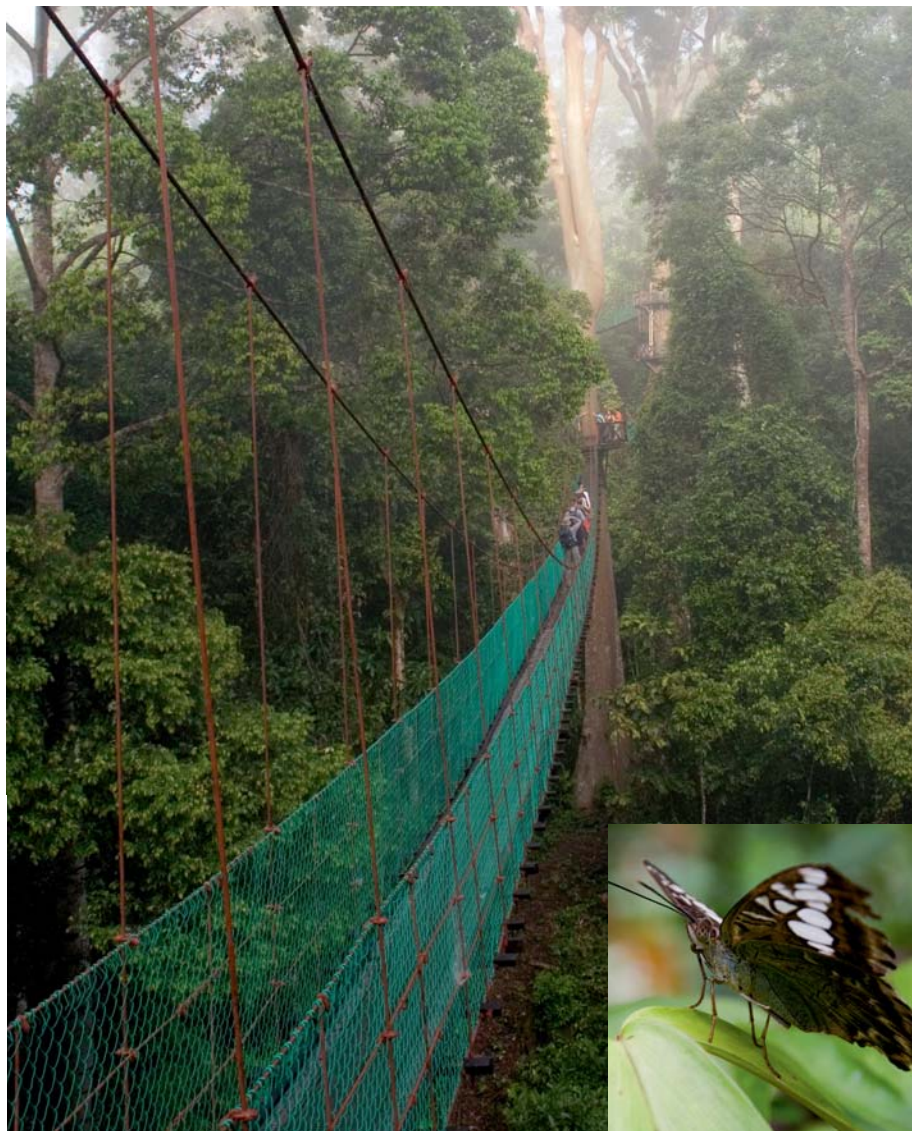
Danum Vallei

Borneo; een naam die beelden oproept van wildernis, orang-oetans en koppensnellers. Natuurlijk vind je op Borneo ook steden, plantages en een enkele snelweg. Maar in de Danum vallei is de moderne tijd ver weg. Danum is een dampend regenwoud, een maagdelijk bos vol bijzondere dieren, vogels en planten. Reisleider Mirjam Hommes neemt u graag mee naar dit welhaast onaangetaste stuk natuur van ruim 100 miljoen jaar oud.

Dit ecosysteem herbergt nog veel geheimen

Alles in dit oeroude woud staat met elkaar in verbinding

De airco staat uit; het is heerlijk om in Danum 's nachts de ramen open te laten staan. Het weelderige bos temperd het tropische klimaat en het koelt hier 's nachts voldoende af om lekker te slapen. Maar ik laat mijn ramen niet alleen open voor de frisse lucht. 's Nachts hoor je de oerwoudgeluiden; een concert van kikkers en krekels, van nachtzwaluwen en vreemde dieren die met hun nageltjes over de boomstammen krassen. Een visueel roept in de verte en er ritselt iets naast de deur. Het bosconcert heeft een rustgevend effect. Ik val langzaam in slaap terwijl een gekko de wacht houdt op mijn plafond en een nachtvlin-der buiten de horren voorbij fladdert.

Het mooiste geluid komt 's ochtends, heel vroeg. De zon gaat dan nog schuil achter de heuvels, het licht is vaag en de bomen steken hun takken als spookachtige vingers door de ochtendnevel. Vrijwel het hele bos slaapt, het is bijna stil. Dan begint de de Borneogibbon te zingen. *Wak-wak* noemen de Maleisiërs dit dier, naar de tekst van zijn lied. Als het mannetje zijn solo gezongen heeft, valt de hele familie in. Moeder en kinderen zingen mee, hoog in de bomen. Tenslotte zingt alleen het vrouwtje nog, terwijl de zon over de horizon kruipt om de mist goudgeel op te lossen. Als haar laatste

'wak' is weggestorven is de dag begonnen en nemen de vogels de muzikale omlijsting over. Gibbons zijn ons genetisch zeer nabij. Het zijn de beste klimmers en slingeraars van alle mensapen. Hun armen zijn langer dan hun benen en op de grond zien ze er uit als kleine hulkjes die met hun handen over de grond slepen. Gibbons horen duidelijk niet op de grond, maar in de bomen. Daar vliegen ze van tak tot tak, van de ene arm naar de andere, terwijl ze onderweg een rijpe vrucht weggrissen met hun snelle vingers. Ze hebben melancholieke gezichtjes en pientere ogen. De gibbons van Danum vrezen de mens niet echt, maar ze houden je wel in de gaten. Om zes uur 's ochtends komen ze snoepen van de vijgenboom naast de lodge, maar daarna gaan ze weer gauw het bos in. Wie gibbons wil horen en zien, moet er vroeg bij zijn.

Ochtendwandeling

Lokale gids Donnie heeft er zin in. Met zijn anti-bloedzuigersokken en een grote glimlach staat hij 's ochtends voor dag en dauw klaar om ons mee te nemen. Eerst langs het baardzwijn dat meestal bij de keuken rondhangt. Het dier is niet van ons onder de indruk en gaat rustig door met het omwroeten van de heliconia's.

We wandelen langs de rivier naar een nabijgelegen vijgenboom. Donnie wil even checken of er apen zijn. We hebben geluk; de gibbons die ons vanochtend wakker zongen zijn inderdaad op de boom afgekomen. Ze geven een kleine show, inclusief salto's. Wanneer ze na een minuut of tien in het bos verdwijnen ben ik klaarwakker en heb een stijve nek van het omhoog kijken. We lopen verder over een klein bospad en moeten bukken om onder een wurgvijg door te lopen die schuin over het pad is gevallen. Wurgvijgen wikkelen zich om andere bomen heen om naar het licht bovenin de kroonlaag te komen. Donnie vertelt dat ze daarbij de sapstromen van hun gastheer afknellen en diens bladeren verdringen. De gastheer gaat hier uiteindelijk aan dood en de wurgvijg blijft over, vaak met een holle gevlochten stam omdat de oorspronkelijke boom is weggerot. Hoewel deze groeiwijze weinig sympathie oproept, zijn wurgvijgen belangrijk voor de voedselvoorziening in het woud.

Boven ons kraakt iets groots. We krommen onze nek en turen door het gebladerte. Er kijkt iemand terug! Het grote hoofd verdwijnt even achter de stam, en kijkt dan toch nog maar eens. Ik houd m'n adem in en realiseer me ineens dat ik een grote glimlach op mijn mond

heb staan. Gauw m'n mond dicht, want voor een aap zijn tanden een teken van agressie. De orang-oetan besluit dat we niet gevaarlijk zijn en gaat verder met zijn doerian. Deze stinken-de stekelige vruchten zijn het favoriete voedsel van de 'rode man van het bos'. Gids Donnie had de orang-oetan al geroken voordat we hem zagen en hij laat ons ook even diep snuiven. Het dier stinkt inderdaad wel een beetje. Alsof hij de uitleg kracht bij wil zetten besluit de grote aap boven ons op dat moment dat het tijd is voor een plaspaauze...

Paradijsvogels en borstelkoppen

Ons pad voert naar de boomtoppenwandeling. Tussen de woudreuzen zijn lange loopbruggen gespannen die een ander perspectief op het woud bieden.

Het wemelt van de vogels. We zien een piculet, een piepklein kleurrijk spechtje dat zich vastklemt aan een klimplant. En opvallende zwart-witte paradijsvliegenvangers; de mannetjes hebben staartveren die twee keer zo lang zijn als zichzelf. We horen het ruisen van een paar grote vleugels en een zwarte neushoorn-

vogel komt over. Omdat ze geen dekveren hebben, ruist de lucht door hun vleugels als ze overvliegen. Ze zijn ook te herkennen aan het gekakel als ze samen in een boom zitten. De acht soorten neushoornvogels in Danum zijn voorzien van enorme gele of oranje snavels, die als klankkast dienen voor hun geschreeuw.

Op weg naar een welverdiend ontbijt kruisen we het pad van een groepje in monochroom legergroen gestoken Engelse vogelaars. Ze zijn rood aangelopen van opwinding en van het torsen van hun enorme Swarovsky-telescopen. "We saw the blue-banded pitta!". Deze Danumse bijzonderheid is een klein felblauw met rood gekleurd grondlijstertje, dat soms op donkere bospaadjes voorbij hipt. Als ze nu de Borneose borstelkop nog spotten is de vogelreis meer dan geslaagd, vertelt een zwetende Brit. We laten het groepje achter op de oprit en begeven ons naar de koffie en pannenkoeken op het schaduwrijke terras.

Unieke biodiversiteit

De Danum Vallei grenst aan een nog groter stuk onaangetast regenwoud; het Maliau Basin oftewel 'The Lost World'. Wanneer je naar Danum vliegt kom je over dit gebied; een oneindige zee van bloemkoolvormige boomkruinen, met af en toe een rivier ertussen. Enkele jaren geleden ontdekte het Wereld Natuur Fonds hier nog 52 nieuwe planten- en diersoorten! Maar om iets van het Maliau Basin te zien moet je lang reizen, kamperen en heel veel sjouwen door de modder. Danum is comfortabeler en makkelijker te ontdekken. Je kunt terecht in de mooie Borneo Rainforest Lodge aan de oevers van de murmelende Segama rivier. De vallei staat bekend om de hoge concentratie wilde dieren. Borneo telt maar liefst 211 zoogdieren, waaronder veel vleermuizen, maar ook apen, vliegende eekhoorns, olifanten en neushoorns. Ze komen bijna allemaal in de Danum vallei voor. Daarnaast vliegen er hier zo'n 275 vogelsoorten rond. Gelukkig heeft de lodge uitstekende gidsen zoals Donnie, die je al dit 'wild en gevogelte' aanwijzen tussen de miljoenen groene blaadjes.

Het mooiste geluid komt 's ochtends, als de gibbons zingen

Het oudste regenwoud

Danum is een van de grootste stukken beschermd dipterocarp laaglandregenwoud van Borneo. Dipterocarp betekent 'twee-vleugel-zadig'; de zaden van een dipterocarpe boom hebben twee vleugels waarmee ze als helicotertjes naar beneden kunnen vliegen. Daarmee lijken ze op de zaden van onze es, al zijn de zaden van een dipterocarpe boom een stuk fors; meestal zo'n 15 tot 20 cm. Het zijn woudreuzen, de grootste bomen van het regenwoud. Ze vormen de kroonlaag van het bos en reiken 45 tot 60 meter boven de bosbodem omhoog. Dipterocarp regenwoud is het oudste en meest complexe bos van Azië, misschien wel van de wereld. Het woud heeft zich ontwikkeld over 100 miljoen jaar en kent onnoemelijk veel planten, dieren en insecten die allemaal met elkaar in verbinding staan. Bedenk daarbij dat er in Danum ruim 200 verschillende boomsoorten per hectare staan. Dit ecosysteem herbergt nog veel geheimen, maar de tijd om ze te ontrafelen dringt. Omdat de bomen zo hoog, dik en duurzaam zijn wordt dit regenwoud ernstig bedreigd door houtkap.

Vliegende kat

Nadat we de middaghitte in het frisse water van een kleine waterval hebben verdreven, verzamelen we 's avonds voor een nachtsafari. Gids Donnie zit met een grote schijnwerper bovenop de cabine van de vrachtwagen. Als er iets te zien is slaat hij op het dak van de cabine en moet chauffeur Suleyman op de rem te trappen. Wij zitten op houten banken achterin

en staren de dansende lichtbundel na. "Bam!" Donnie's hand raakt het dak. Aan de tak boven ons hoofd hangt een bobbel met twee glimmende oogjes. "Colugo", fluistert Donnie; een vliegende kat. Geen familie van ons huisdier, maar een geheel uniek wezen. Zijn vacht heeft de kleur van korstmossen op regenwoudstammen en zijn poten en staart zijn onderling verbonden door een huidflap. Wanneer het dier zich afzet bovenin een woudreus, spreidt het poten en staart uit en vliegt als een levende parachute naar de volgende boom. Onze colugo heeft echter geen zin om zijn kunstje voor te doen en draait zijn

kop weer terug. Einde voorstelling. We rijden door en zien een gestreepte civetkat de weg oversteken. Verderop kijkt een statig sambarhert ons met grote ogen aan. Een klein rood bolletje in het struikgewas blijkt een onverstoord slapende vogel te zijn. Donnie weet zelfs eventjes een vliegende eekhoorn in de lichtbundel te vangen! Als we terughobbelen naar de lodge wrijf ik nog maar eens in mijn getergde nek en denk aan morgen. Misschien zien we wel rivierotter in de Segama. Of een vliegend draakje op een boomstam. Eerst maar eens lekker slapen; de gibbons zingen me wel wakker...

Houtkap en natuurbeheer

Vanuit het kuststadje Lahad Datu, in het noordoosten van de deelstaat Sabah, leidt een brede zandweg naar Danum. Onderweg komt de ene na de andere 'logging truck' je tegemoet. Het zijn enorme gevaartjes beladen met boomstammen tot 40 meter lang, die zwarte dieseldampen uitbraken terwijl ze zich over de heuvels zwoegen.

Het is een wat wrang contrast om via deze weg naar een onaangetaast regenwoud te reizen. Maar de onder FSC regels gekapte stammen leveren geld op voor natuurbeheer. De houtkaplicentie is in handen van de Sabah Foundation, een stichting ten behoeve van de hele bevolking van Sabah. Met de opbrengst van de bomen worden scholen en universiteiten gefinancierd. Ook de bescherming van de Danum Vallei wordt er mee betaald en er gaat geld naar onderzoek. Je passeert experimentele bossen met de overbekende teakbomen en dipterocarpe boomsoorten. Biologen onderzoeken hier of herbebossing van een regenwoud mogelijk is; komt uiteindelijk hetzelfde soort bos terug?

Op de proefveldjes zijn de dipterocarpen weinig indrukwekkend, ze zijn nog klein en iel. Dat wordt nog wel beter, deze bomen zijn namelijk 'pas' 30 jaar oud! Woudreuzen groeien extreem langzaam omdat ze zoveel energie steken in het duurzaam maken van hun hout. De boom produceert allerlei bittere stoffen en natuurlijke insecticiden om zich te verweren tegen de vele schimmels en insecten die actief zijn in het warme tropische klimaat. De echt grote bomen zijn vaak honderden jaren oud. Hun natuurlijke afweer is ook de reden dat hardhouten kozijnen zo mooi blijven in weer en wind.

Geniet zelf van bijzonder Borneo

Groepsreizen

Maleisië – Borneo, Naar de laatste wildernis van Borneo 18-daagse rondreis vanuit hotels en eco-lodges *reiscode 146021*

Maleisië & Borneo Travelkids, Jungle, orang-oetans, thee en strand 22-daagse rondreis vanuit hotels en eco-lodges *reiscode 146026*

Individuele reizen

Maleisië & Borneo Travelkids, De beste jungle-ervaring ooit 20-daagse familierondreis langs hotels en eco-lodges *reiscode 225712*

Maleisie Sabah, Het dierenleven van Oost-Sabah 9-daagse natuurreis vanuit goede lodges *reiscode 225608*

Maleisie Sarawak, Wandelen door de Nationale Parken van Borneo 12-daagse wandelreis vanuit lodges en junglecamps *reiscode 225100*

(advertentie)

Oxfam Novib Trailwalker

De grootste teamuitdaging ter wereld

Doe mee!

- 100 km wandelen
- team van 4 personen
- 30 uur
- 1 doel: 18.000 kinderen naar school

20 en 21 juni 2009 • Veluwe / Ede

Geef je nu op www.oxfamnovib.nl/trailwalker

